

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยทั่วไปได้กำเนิดมาจากวัฒนธรรมประเพณีความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชนแต่ละภาคของประเทศ เมื่อได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ เพื่อนำเข้าสู่โครงการ OTOP จึงมีการตื่นตัวในด้านการพัฒนาการออกแบบให้รับกับวัตถุประสงค์ของสังคมและการใช้งาน โดยนโยบายของรัฐบาลทรงสร้างผลผลิตจากภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากหน้า

ชาวไทยทรงดำ เป็นชนกลุ่มหนึ่งในอดีตได้อพยพ มาจากเมืองแกง ลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดงในประเทศเวียดนามเหนือ ได้มีการอพยพเข้ามาหลายครั้ง ผลจากศึกสงครามในช่วงสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งที่เข้ามา ก็จะมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่มีลักษณะคล้ายกับท้องถิ่นของตนเอง ในจังหวัดเพชรบุรีก่อน จากนั้นก็ได้ขยายไปอยู่ตามจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม จังหวัดชัยนาท จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพิจิตร เป็นต้น จากการวิเคราะห์การอพยพของชาวไทยทรงดำไปอยู่ในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงนั้น อาจเกิดจากการคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอน ต้องการกลับไปเวียดนามนั่นเอง แต่ไม่สำเร็จ จึงตั้งรกรากอยู่กันสืบมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพบ้านเมือง สังคมเศรษฐกิจความเป็นอยู่ทำให้ชาวไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง มีความเป็นอยู่ มีบ้านเรือนลักษณะกลมกลืนไปกับกระแสสังคมปัจจุบัน แต่ก็ยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่เดิมอย่างเคร่งครัด เช่น ชาวไทยทรงดำที่ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ยังมีวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อที่ยึดถือกันมาแต่ในอดีต ในพิธีการเสนเรือน(ไหว้ผี)พิธีการขึ้นบ้านใหม่ พิธีการแต่งงาน และพิธีงานศพ เป็นต้น

มนุษย์อยู่รอดได้ เพราะเป็นผู้ที่มีปัญญา ปัญญาของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ สะสม และถ่ายทอดให้แก่กันในรูปของการปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สะสมความรู้ และถ่ายทอดความรู้นี้ เราเรียกว่า วัฒนธรรม (ประเวศ วะสี 2535:13)

วัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ หรือลาวโซ่งจะเห็นได้ชัดเจนจากการใช้ผ้าทอ และเครื่องแต่งกายที่แสดงถึงวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อต่างๆ ในการดำรงชีวิตประจำวัน ลักษณะที่โดดเด่นของชาวไทยทรงดำ คือ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำทั้งชายและ หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงจะนุ่งผ้าขึ้น

ที่เรียกว่าซิ่นแดงโม มีลักษณะการทอจากฝ้ายย้อมครามสอดด้วยไหมสีแดง ที่ตัวซิ่นมีลายเส้นสีขาว ปัจจุบันนิยมใช้สีฟ้า เป็นลายเส้นคู่ และเส้นเดี่ยว ซึ่งผ้าซิ่นมีคติความเชื่อว่า เมื่อผ้ากระทบกับแสงแดดจะเกิดประกายเหลืองสีแดง เป็นการระลึกถึงของหญิงชาวไทยทรงดำที่มีต่อฝ่ายชายเมื่อออกไปทำงานนอกพื้นที่เป็นเวลานานๆ เป็นการบอกความในใจ โดยไม่ได้พูดกันตรงๆ การนุ่งผ้าซิ่นลายแดงโม จะใส่กับเสื้อก้อม สอนเสื้อฮี จะใส่เมื่อมีพิธีการ ฝ่ายชายจะมีกางเกงสีดำขลับ เรียกว่า กางเกงส้วงฮี ใส่กับเสื้อก้อมและเสื้อฮีเหมือนกัน ผลิตรักของชาวไทยทรงดำที่ตำบลดอนมะเกลือส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผูก ที่นอน หมอนทำว เสื้อนั่ง หยั้นหรือมุ้งผ้าหลา ผ้าอ้อมเด็ก สายคาดเอว มูหรือหมวกเด็ก ผ้าซิ่นลาวหรือผ้าเช็ดหน้า และถุงย่าม ผลิตรักที่ใหม่ที่เพิ่มมาเช่น กระเป๋ใส่ของ หมอนอิง ผ้าแขวนผนัง ถุงใส่มือถือ ผ้าทอชายเป็นเมตร และพัด เป็นต้น ซึ่งผลิตรักเหล่านี้ กลุ่มผู้ซื้อมักเป็นกลุ่มชาวไทยทรงดำด้วยกัน ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวมีน้อยที่จะซื้อไปเป็นของที่ระลึกบ้างเล็กน้อย บนผลิตรักจะแสดงถึงวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำอย่างชัดเจน จากการใช้สีและลวดลาย การปักและปะผ้าสีต่างๆ เช่น สีแดง สีส้ม สีเขียว สีเหลือง และสีขาว เป็นต้น ส่วนลายที่ทำเป็นลายเฉพาะของกลุ่ม เช่น ลายดอกจัน ลายชอกุด ลายดอกแปด ฯลฯ เป็นต้นประเทศ วิชา (2535:13) กล่าวว่านอกจากมนุษย์จะใช้ปัญญาในการคิดสร้างสรรค์สิ่งสัญลักษณ์เพื่อแสดงความคิด ความเชื่อที่อยู่ภายใต้บริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยอยู่แล้ว มนุษย์ยังมีภูมิปัญญาที่จะทำสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่ตนเองอาศัยอยู่มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปกรรมที่มีเทคนิคและกระบวนการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ หรือเฉพาะถิ่นวิบูลย์ ลีสุวรรณ (2532:129) ได้ให้แนวคิดในการสืบสาน และดำรงอยู่ของศิลปหัตถกรรมไว้ว่า ท้องถิ่นใดที่สามารถทำงานศิลปหัตถกรรมมาส่งเสริมให้เป็นสินค้าได้ จึงเป็นการเท่ากับสืบทอด และฟื้นฟูฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม และที่สำคัญเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่เดิมแล้ว แต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า ต่อเมื่อนำมาผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึก ก็จะได้ราคาดี เพราะนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง รวมทั้งเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ ให้กับแรงงานท้องถิ่น ซึ่งว่างงาน หรืออาจว่างงานในฤดูเก็บเกี่ยว โดยสรุปจึงนับเป็นการพัฒนาชนบทที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์

ผลิตรักหัตถกรรมจากผ้าทอท้องถิ่น เป็นผลิตรักกลุ่มหนึ่งที่รัฐบาลให้การส่งเสริม และสนับสนุนทางการตลาดที่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ โดยผลิตเป็นผลิตรักประเภทเสื้อผ้าเครื่องใช้สำหรับตกแต่งบ้าน และของขวัญของที่ระลึก ผลิตรักดังกล่าวได้รับความสนใจจากผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เนื่องจากเป็นผลิตรักที่สามารถแสดงเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย รวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม:2539)

เมื่อเปรียบเทียบกับลาวากลุ่มอื่น ชาวไทยทรงดำ หรือลาวโซ่งผลิต ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไม่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากนัก และราคาแพงกว่า และไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ของชาวไทยทรงดำเป็นที่รู้จักกันน้อยมากในสังคมปัจจุบัน

คณะวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ หรือลาวโซ่งจึงนำเป็นแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน โดยใช้ สี และลวดลาย มาปรับปรุงพัฒนาให้กลมกลืนกับการตกแต่งภายในบ้านและอยู่อาศัยในปัจจุบันได้ดี และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้ได้รับการเผยแพร่ให้รู้จักกันมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน(ซึ่งได้แก่ ผ้าม่าน ผ้าปูโต๊ะและหมอนอิง)โดยแนวคิด จากวัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ
2. เพื่อพัฒนาลวดลายบนผลิตภัณฑ์ให้กลมกลืนกับการตกแต่งบ้านในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้านที่มีแนวคิดจากลวดลาย และสีของวัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ
2. ได้ผลิตภัณฑ์จากแนวคิดวัฒนธรรมไทยทรงดำที่มีรูปแบบเหมาะกับการตกแต่งบ้านในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยทรงดำที่ ตำบลอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

2. นำลวดลายและสีของผ้าทอไทยทรงดำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบของตกแต่งประกอบด้วย

ผ้าม่าน	1	ชิ้น
ผ้าปูโต๊ะ	1	ชิ้น
หมอนอิง	1	ชุด (3ใบ)

3. ลวดลายที่นำมาศึกษา คือ ลวดลายดอกพรม ลายดอกแปดและลายชอกูด

นิยามศัพท์

การออกแบบ คือ การรวบรวมลวดลายที่ใช้ตกแต่งบนเครื่องแต่งกายไทยทรงดำ ศึกษาที่มาของลายแล้วนำมาพัฒนาเป็นลายใหม่

ผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน คือ ข้าวของเครื่องใช้ที่ใช้งานเฉพาะภายในที่พักอาศัย และเครื่องใช้ตกแต่งบ้านให้เกิดความสวยงาม

แนวคิด คือ ความคิดที่ต้องมีการปฏิบัติการ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยการนำลวดลายที่ใช้ตกแต่งบนเครื่องแต่งกาย สี มาเป็นแนวคิดในการออกแบบ

วัฒนธรรม คือ ความเจริญ ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวที่มั่นคง เข้มแข็ง และศีลธรรมอันดีงามของชาวไทยทรงดำ

ชาวไทยทรงดำ คือ ชาวไทยกลุ่มหนึ่ง ที่มีวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยสีดำ หรือครามเข้ม มีลักษณะเด่นกว่าชาวไทยกลุ่มอื่น